

SERMAYE PİYASASINDA MUHASEBE STANDARTLARI HAKKINDA TEBLİĞ (SERİ: XI, NO: 25) GEREKÇESİ

Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ Gerekçesi

Finansal piyasaların küreselleşmesi, çokuluslu şirketlerin ortaya çıkması, uluslararası bağımsız denetim kuruluşlarının küresel piyasalardaki etkinliği ve rekabeti, farklı ülke bloklarınca ekonomik birlik oluşturma hedefleri ve uluslararası alanda muhasebe kayıtlarında tespit edilen usulsüzlükler ilişkin olarak ortaya çıkan skandallar, muhasebe düzenlemelerinin güncelleştirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Özellikle, Avrupa Birliğinin, hisse senetleri borsalar ve diğer teşkilatlanmış piyasalarda işlem gören tüm işletmelerin konsolide mali tablolarının en geç 01.01.2005 tarihinden itibaren **Uluslararası Muhasebe Standartları (UMS)**, yeni adıyla **Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (UFRS)**, ile uyumlu olarak hazırlanmasını zorunlu tutmuş olması, Uluslararası Menkul Kıymetler Komisyonları Örgütü'nün (IOSCO) uluslararası kabul görmüş muhasebe standartlarının oluşturulmasında Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu'nun (IASB) çalışmalarını destekleme politikasını benimsemesi ve bu amaçla kendisine üye düzenleyici kuruluşlara çokuluslu işletmelerin UFRS'yi kullanmalarına izin vermelerine ilişkin bir tavsiye kararının bulunması, Ülkemizin Avrupa Birliği için tam üyelik başvurusu yapmış olması ve bu konudaki kararlılığı ile Uluslararası Para Fonuna (IMF) verilen 30.07.2002 tarihli Niyet Mektubunda Kurulumuzun UFRS'yi uygulamaya koyacağını belirtmiş olması, Kurulumuzun Muhasebe Standartlarının UFRS ile uyumunun sağlanması için yapılan çalışmalara hız kazandırmıştır.

Ayrıca, IASB ile Finansal Muhasebe Standartları Kurulu (FASB) arasında 18.09.2002 tarihinde imzalanan Norwalk Mutabakatı ile UFRS ile Genel Kabul Görmüş Muhasebe İlkeleri (US GAAP) arasındaki farklılıkların giderilmesi ve hem ulusal hem de uluslararası finansal raporlamada kullanılacak yüksek kaliteli ve uyumlu muhasebe standartlarının geliştirilmesi hususunda anlaşmaya varılmıştır.

Kurulumuz, Sermaye Piyasası Kanununun verdiği yetki ve görevler çerçevesinde, piyasanın tam, zamanında, doğru ve güvenilir bir şekilde bilgilendirilmesi sürecinde muhasebe ve raporlama standartlarını en önemli araçlardan birisi olarak görmekte olup, yatırımcıların yatırım kararlarını alırken kullanacakları mali tabloların işletmelerin gerçek durumlarını yansıtmalarına yönelik düzenlemeler yapmaktadır.

Bu kapsamda; kamuyu aydınlatma genel amacına hizmet etmek üzere üretilen muhasebe standartları, Kurulumuzun XI seri numaralı Tebliğlerinde, özellikle Seri:XI, No:1 sayılı "Sermaye Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İske ve Kurallar Hakkında Tebliği"nde düzenlenmiştir.

Söz konusu düzenlemelerde uluslararası gelişmeler ve uluslararası kabul görmüş standartlar da dikkate alınmıştır. Bu doğrultuda; son olarak UFRS'ye uygun olarak hazırlanan Seri:XI, No:19 sayılı "Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerinin Muhasebesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ", Seri:XI, No:20 sayılı "Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesine İlişkin İske ve Kurallar Hakkında Tebliğ" ile Seri:XI, No:21 sayılı "Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ" yürürlüğe girmiştir.

Ancak, yine de Kurulumuzun mevcut düzenlemeleri ile UFRS arasında farklılıklar bulunmaktadır. Söz konusu farklılıklara genel olarak aşağıda yer verilmiştir:

- Kiralama işlemleri,
- Borçlanma maliyetleri,
- Varlıklarda değer düşüklüğü,
- Çalışanlara sağlanan faydalar,
- Finansal bilgilerin bölümlere göre raporlanması,
- Durdurulan faaliyetler,
- İlişkili taraflarla ilgili açıklamalar,
- Finansal araçlar,
- Öz sermaye değişim tablosu,

- Kur deęişiminin etkileri,
- Emeklilik planları,
- Hisse başına kazancın hesaplanması,
- İnşaat sözleşmeleri,
- Kurum kazancı üzerinden hesaplanan vergiler.

Kurulumuz muhasebe standartlarının UFRS ile tam uyumunun sağlanması amacıyla, Kurulumuzca 2002 yılı başı itibarıyla başlatılan ve İMKB, bağımsız denetim kuruluşları, akademisyenler ve özel sektör temsilcilerinin katılımıyla gerçekleştirilen çalışmalar sonucunda hazırlanan "Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ" Taslağı, görüşleri alınmak üzere Maliye Bakanlığı, Hazine Müsteşarlığı, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, Türkiye Muhasebe Standartları Kurulu, TÜRMOB ve benzeri meslek odaları gibi muhasebe standartlarının belirlenmesi ve uygulanmasında etkin kuruluşlara gönderilmiş ve Kurulumuz internet sitesi aracılığıyla kamuoyunun görüşlerine sunulmuştur. Bu kapsamda, gelen görüşler çerçevesinde gözden geçirilen Tebliğ Taslağı, nihai olarak tam set halinde 33 adet UFRS'ni kapsamaktadır. Tebliğ Taslağında fiyat değişimlerinin etkilerine ilişkin UFRS 15 (Information Reflecting the Effects of Changing Prices) henüz IASB nezdinde ve uluslararası alanda konsensusa varılamamış olması nedeniyle uygulamasının IASB tarafından da zorunlu tutulmamış olması sonucunda kapsam dışında tutulmuştur.

Tebliğ Taslağına ilişkin temel hususlar aşağıda sunulmuştur:

1. Tebliğ Taslağında; her bir UFRS ayrı bir kısım olarak ele alınmıştır. Ancak, konsolide mali tabloların hazırlanması ve bağı ortaklıklardaki yatırımların muhasebeleştirilmesine ilişkin UFRS 27, iştiraklerdeki yatırımların muhasebeleştirilmesine ilişkin UFRS 28 ve müşterek yönetime tabi işletmelerdeki yatırımların muhasebeleştirilmesine ilişkin UFRS 31 birleştirilerek tek bir kısım içerisinde düzenlenmiş; bunun dışında, finansal araçların mali tablolarda gösterimi ile bu araçlara ilişkin mali tablolarda yapılacak açıklamalara ilişkin UFRS 32 ile finansal araçların mali tablolara alınması ve değerlemesine ilişkin UFRS 39 da tek bir kısım içerisine dahil edilmiştir.
2. Mali tabloların hazırlanmasında ve sunulmasında esas alınacak temel çerçeveyi oluşturan "Framework for the Preparation and Presentation of Financial Statements" başlıklı bölüme, söz konusu Tebliğ Taslağının birinci kısmında "Mali Tablolara İlişkin Genel İlkeler" başlığı adı altında yer verilmiştir.
3. Tebliğ Taslağının kapsamında bulunan;
  - Hisse senetleri borsada işlem gören şirketler,
  - Yatırım ortaklıkları,
  - Hisse senetleri borsada işlem görsün veya görmesin tüm aracı kurumlar,
  - Portföy yönetim şirketleri,
  - Yukarıda yer verilen işletmelerin bağı ortaklığı, müşterek yönetime tabi ortaklığı ve iştiraki konumunda olan ve konsolidasyon kapsamı dışında tutulmamış olan şirketler,

Tebliğ Taslağı uyarınca raporlama yapmakla yükümlü tutulmuşlardır.

Ancak, bankalar ve sigorta şirketleri Sermaye Piyasası Kanunu'nun 50/a maddesi kapsamında muhasebe, mali tablo ve rapor standartları konularında kendi özel kanunlarındaki hükümlere tabidir. Bankalar, mevcut durum itibarıyla mali tablolarında Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından düzenlenmiş UFRS'ye uyumlu standartları kullanmaktadır. Hazine Müsteşarlığınca sigorta şirketleri için ise, UFRS'ye uyum konusunda özel bir düzenleme yapacakları yönünde açıklamada bulunmuş olup, UFRS'ye uygun muhasebe standartlarını yayıncaya kadar, hisse senetleri borsada işlem gören sigorta şirketlerinin de bu Tebliğ Taslağını ya da Kurulumuzun konsolide mali tablolara ve mali tabloların enflasyona göre düzeltilmesine ilişkin mevcut düzenlemelerini benimsemeleri beklenmektedir.

4. Tebliğ Taslağı, 01.01.2005 tarihinden sonra sona eren ilk ara mali tablolardan geçerli olmak üzere yayımı tarihinde yürürlüğe girecektir. Özel hesap dönemi olan işletmeler için ise, Tebliğ Taslağı 01.01.2005 tarihinden sonra sona eren yıllık hesap döneminden sonraki ilk ara mali tablolardan başlamak üzere uygulanacaktır. Ancak, dileyen işletmeler 31.12.2003 tarihinde veya daha sonra sona eren yıllık veya ara hesap döneminden başlamak üzere bu Tebliğ Taslağı hükümlerini uygulayabileceklerdir. Bu tarihten itibaren söz konusu Tebliğ Taslağını uygulamaya başlayan işletmeler Tebliğ Taslağına sürekli olarak uymakla yükümlüdür. İşletmeler, dipnotlarıyla birlikte bilanço, gelir tablosu, nakit akım tablosu ve öz sermaye değişim tablosu hazırlamakla yükümlü tutulmuşlardır.

İşletmeler, söz konusu mali tablolarından altı aylık ve yıllık olanları tam set halinde, üç ve dokuz aylık olanları ise özet halinde hazırlayacaklar, altı aylık mali tablolar sınırlı, yıllık olanlar ise sürekli denetime tabi tutulacaktır. Ancak, Tebliğ Taslağını ilk defa uygulayan veya UFRS'ye göre raporlama yapan işletmeler ilk yıl hazırlayacakları üç, altı ve dokuz aylık ara mali tabloları bir defaya mahsus olmak üzere sınırlı, yıllık mali tabloları ise sürekli denetime tabi tutacaklardır.

Ayrıca, 31.12.2003 tarihi itibarıyla isteğe bağlı olarak Tebliğ Taslağını uygulamaya başlayan veya halihazırda UFRS'ye göre raporlama yapan işletmeler bu tarihten itibaren Tebliğ Taslağına veya UFRS'ye göre düzenlenmiş ve bağımsız denetimden geçmiş yıllık mali tablolarında bulunan net dönem karını, 01.01.2005 tarihinden sonra Tebliğ Taslağına uyum sağlamak zorunda olan işletmeler ise, Tebliğ Taslağına göre düzenlenmiş ve bağımsız denetimden geçmiş yıllık mali tablolarında bulunan net dönem karını kar dağıtımında esas alacaklar ve söz konusu mali tabloları genel kurula sunacaklardır.

5. Mali tablolarını söz konusu Tebliğ Taslağı çerçevesinde düzenlemek için 01.01.2005 tarihine kadar beklemeyi tercih eden işletmeler, Kurulumuzun muhasebe standartları ile ilgili diğer düzenlemelerine uygun olarak bilanço, gelir tablosu, satışların maliyeti tablosu, fon akım tablosu, nakit akım tablosu ve kar dağıtım tablosu hazırlayacaklardır.

Bu kapsamda, 31.12.2003 tarihinden itibaren hisse senetleri borsada işlem görsün veya görmesin halka açık anonim ortaklıklar, aracı kurumlar, yatırım ortaklıkları ile bunların bağlı ortaklıkları ve iştirakleri yüksek enflasyon dönemlerinde Seri:XI, No:20 sayılı "Yüksek Enflasyon Dönemlerinde Mali Tabloların Düzeltilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ"i, hisse senetleri borsada işlem gören ana ortaklıklar konsolide mali tablolarının hazırlanmasında; ana ortaklık olsun veya olmasın hisse senetleri borsada işlem gören şirketler ise, iştiraklerin muhasebeleştirilmesinde Seri:XI, No:21 sayılı "Sermaye Piyasasında Konsolide Mali Tablolara ve İştiraklerin Muhasebeleştirilmesine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Tebliğ"i uygulayacaklardır. Ayrıca söz konusu işletmeler, yukarıda sayılanların yanında Seri:XI, No:1 sayılı "Sermaye Piyasasında Mali Tablo ve Raporlara İlişkin İlke ve Esaslar Hakkında Tebliğ" uyarınca mali tablo düzenlemeye devam edeceklerdir.

Konsolide mali tablo düzenlemekle yükümlü işletmeler, enflasyona göre düzeltilmiş konsolide mali tablolarını ve konsolide olmayan tarihi maliyetli mali tablolarını, konsolide mali tablo düzenlemekle yükümlü olmayan işletmeler ise, enflasyona göre düzeltilmiş mali tablolarını ve tarihi maliyetli mali tablolarını bağımsız denetimden geçirdikten sonra genel kurula sunacaklardır.

İşletmeler, enflasyona göre düzeltme işlemine tabi tutulmuş mali tablolarında bulunan net dönem karından, tarihi maliyetli olarak düzenlenmiş mali tablolardaki net dönem karı üzerinden Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre ayrılması gereken yedek akçelerin toplamının düşülmesi suretiyle bulunan tutardan fazlasını kar payı olarak dağıtamazlar. Enflasyona göre düzeltilmiş mali tablolarda bulunan net dönem karının, diğer tablolardaki net dönem karından daha az olması durumunda, kar dağıtımı için daha az olan tutar esas alınacaktır.

6. Tebliğ Taslağı kapsamında konsolide olmayan mali tablo düzenleyen işletmeler, hesap dönemlerinin bitimini izleyen 10 hafta içinde yıllık mali tabloları ile bunlara ilişkin bağımsız denetim raporlarını Kurula ve ilgili borsaya göndermekle yükümlüdürler.

Konsolide yıllık mali tabloların Kurula ve ilgili borsaya bildirim, hesap döneminin bitimini izleyen 10 haftanın son gününden itibaren 4 hafta içinde yapılır.

Konsolide olmayan ara dönem mali tablosu hazırlayan işletmeler; bağımsız denetimden geçmiş ara dönem mali tablolarını bağımsız denetim raporlarıyla birlikte ilgili ara dönemi izleyen 6 hafta içinde, bağımsız denetimden geçmemiş ara dönem mali tablolarını ise ilgili ara dönemi izleyen 4 hafta içinde Kurula ve borsaya gönderirler.

Konsolide ara mali tabloların Kurula ve ilgili borsaya bildirim, konsolide olmayan ara mali tablo gönderim sürelerine 4 hafta ilave edilerek belirlenen süreler içerisinde yapılır.

Tebliğ Taslağına göre ilk defa mali tablo düzenlenmesi durumunda, Kurula ve borsaya bildirim sürelerine ayrıca 2 hafta daha ilave edilir.

7. Tebliğ Taslağı kapsamı dışında kalan diğer işletmeler, Kurulumuzun muhasebe standartları ile ilgili diğer düzenlemeleri çerçevesinde mali tablolarını hazırlamaya ve bildirim yükümlülüklerini yerine getirmeye devam edeceklerdir. Belli bir geçiş dönemi sonrasında, anılan işletmelerin de Tebliğ Taslağına uyumunun sağlanmasına olanak veren bir düzenleme yapılması planlanmaktadır.
8. 1/1/2005 tarihinden önce bu Tebliğ hükümlerine göre mali tablo ve rapor düzenlemeye başlayan ana ortaklık konumundaki işletmelerin hisse senetleri borsada işlem gören bağlı ortaklıkları, müşterek yönetime tabi teşebbüsleri ve iştirakleri ana ortaklıkla eşzamanlı olarak bu Tebliğ hükümlerine tabi hale gelirler.
9. Ayrıca, UFRS'ye göre raporlama yapan şirketlerin, 31.12.2003 tarihli mali tablolarından başlamak üzere bu Tebliğ Taslağı hükümlerine uyum sağlanacakları öngörülmektedir. Söz konusu işletmeler, 01.01.2005 tarihinden sonra sona eren ilk ara mali tablolardan geçerli olmak üzere; özel hesap dönemi olan işletmeler ise, 01.01.2005 tarihinden sonra sona eren yıllık hesap döneminden sonraki ilk ara mali

tablolardan başlamak üzere söz konusu Tebliğ Taslağına uyum sağlamak zorundadır. Bu çerçevede, geçmiş yıllara ilişkin mali tablolarını uluslararası muhasebe standartlarına göre hazırlayan işletmelerin, söz konusu yıllara ilişkin işlemlerini yeniden düzeltme işlemine tabi tutmalarına gerek bulunmamaktadır.

UFRS'ye uyumlu Tebliğ ile, hisse senetleri borsada işlem gören şirket hisse senetlerine, artan şeffaflık ortamı nedeniyle, yerli ve yabancı bireysel/kurumsal yatırımcı ilgi ve talebinin artması beklenmekte olup, yabancı sermayenin ülkemize çekilmesi açısından da önemli bir düzenleme yerine getirilmiş olmaktadır.

Bu çerçevede, "Sermaye Piyasasında Muhasebe Standartları Hakkında Tebliğ" yürürlüğe konulmuştur.